

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті висвітлюється проблема індивідуалізації формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання на основі включення в навчальний процес спецкурсу «Основи технологічної культури». Розкриваються особливості творчої проектної діяльності студентів з метою індивідуалізації формування у них технологічної культури.

Аналіз практики професійної підготовки майбутніх учителів, пріоритетними якостями яких є творчість, ініціатива, гуманізм і високий професіоналізм, свідчить, що вона неспроможна забезпечити ефективну діяльність випускників педагогічного ВНЗ в сучасних умовах. У зв'язку з цим психолого-педагогічна наука має визначитися насамперед у стратегії вирішення найактуальніших проблем професійної підготовки вчителів трудового навчання. До таких проблем треба віднести і розробку науково обґрунтованої системи формування у педагогів технологічної культури на основі індивідуалізації навчання.

Необхідність створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя, формування в нього технологічної культури вимагає докорінної перебудови навчального процесу у ВНЗ. Світова практика свідчить, що основним шляхом перебудови вищої педагогічної школи є перехід від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної педагогічної парадигми, основні принципи якої — співробітництво, співтворчість викладача і студентів, забезпечення самореалізації педагогів і студентів як партнерів у творчому процесі на основі особистісно орієнтованого навчання.

Проведений аналіз літератури щодо формування технологічної культури у майбутніх учителів трудового навчання дав підстави зробити такі висновки:

- спостерігається неадекватність стану технологічної культури у студентів сучасним вимогам суспільства до вчителя;
- більшість учителів не розуміють нової стратегії освіти і ролі технологічної культури в нових соціально-економічних умовах;
- студенти мають низький рівень технологічних знань і вмінь;
- методичні служби школи, району, області не можуть надати дієвої допомоги вчителям в організації процесу формування технологічної культури учнів;
- у педагогічних ВНЗ відсутня цілісна система формування технологічної культури в студентів і підготовки їх до здійснення цього процесу в школі.

З іншого боку, існуюча практика підготовки вчителя у вищій школі загалом не формує у студентів досвіду саморозвиваючої діяльності в особистісному і професійному аспектах.

Мета статті — висвітлити досвід вирішення проблеми формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання на основі індивідуалізації навчально-виховного процесу на прикладі Бердянського державного педагогічного університету.

В узагальненому вигляді технологічна культура — це рівень розвитку перетворювальної діяльності людини, що визначається сукупністю досягнутих технологій матеріального та духовного виробництва і дає їй змогу ефективно долучатися до сучасних технологічних процесів на засадах гармонійної взаємодії з природою, суспільством і технологічним середовищем.

З метою підвищення ефективності формування технологічної культури у майбутніх учителів трудового навчання нами розроблено спецкурс «Основи технологічної культури» [1]. Основним його завданням є формування готовності майбутніх педагогів до технологічної підготовки учнів основної школи. Спецкурс розрахований на 34 години (18 годин лекційних і 16 годин семінарських занять). Тематичний план курсу подано у таблиці 1. Завершується навчальний курс підготовкою і захистом творчого проекту.

Визначаючи зміст курсу, ми керувалися такими принципами:

- адекватності змісту курсу рівневі соціального та науково-технічного прогресу сучасного суспільства;

ВИВЧАЄМО ДОСВІД

– відповідності змістового і процесуального аспектів діяльності, а це означає, що зміст курсу «Основи технологічної культури» має відповідати формам, методам і засобам конкретної технологічної діяльності людини зараз і в майбутньому — структурній єдності змісту навчального матеріалу на різних рівнях засвоєння студентами. У зв'язку з цим повинна забезпечуватись єдність у виборі практичного і теоретичного компонентів змісту навчального матеріалу.

Таблиця 1

Тематичний план навчального спецкурсу «Основи технологічної культури»

№	Розділи та теми курсу	Кількість годин		
		лек-ції	семі-нари	разом
1	Філософія освіти в XXI столітті. Культурологічний підхід до професійної освіти.	2		2
2	Культурологічний підхід у визначенні етапів розвитку суспільства. Міфологічна, космологічна й антропологічна культури як основи розвитку виробництва та суспільства.	2	2	4
3	Зміст технологічної культури. Технологічна освіта як складова технологічної культури. Професійно-значущі якості вчителя трудового навчання.	2	2	4
4	Шляхи і засоби формування технологічного мислення.	2	2	4
5	Структура технологічної етики. Призначення та способи формування.	4	4	8
5.1	Етика як наука. Професійна етика. Біоетика. Інформаційна та комунікаційна етика	2	2	4
5.2	Економічна етика. Інженерна та технологічна етика.	2	2	4
6	Технологічна естетика.	2	2	4
7	Правові основи технологічної діяльності. Право інтелектуальної власності.	2	2	4
8	Технологічна культура як структурний компонент професійно-педагогічної культури вчителя.	2	2	4
Разом		18	16	34

Ці принципи покладено в основу розробки критеріїв відбору матеріалу, а саме:

1. Критерій комплексності — зміст освіти відображає прогресивні і регресивні досягнення соціального та науково-технічного прогресу.

2. Критерій високої соціальної і науково-технічної значущості — зміст курсу містить сучасні аксіологічні засади нової філософії освіти XXI ст., обґрунтовується роль технологічної культури та її структурних складових у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання і соціально-економічного розвитку сучасного технологічного суспільства. Це є відповіддю на соціальне замовлення суспільства.

3. Критерій доступності. Зміст курсу повинен враховувати рівень початкової підготовленості, вікові особливості тих, хто навчається, тобто бути доступним для сприйняття.

4. Критерій оптимальності. Він полягає в тому, що обсяг навчального матеріалу має відповідати кількості часу, відведеного на його вивчення.

5. Критерій педагогічної забезпеченості. Зміст курсу повинен забезпечуватись професійно компетентними кадрами, дидактичними матеріалами, відповідною методикою та навчально-матеріальною базою.

Реалізація змісту вказаного спецкурсу сприяє індивідуалізації формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання на основі продуктивних методик, які базуються на суб'єкт-суб'єктній педагогічній парадигмі. А це, відповідно, сприяє співробітництву й співтворчості викладача і студентів.

При організації спільної творчості викладача і студентів відбуваються зміни психологічних позицій учасників навчання. Основною функцією викладача при здійсненні співтворчості стає не передання знань, а організація діяльності студентів, що змінює характер взаємодії «викладач — студент», переводячи її у площину міжособистісних стосунків. Викладач ВНЗ є консультантом та організатором навчального процесу, а не лише носієм інформації. При цьому вирішальний вплив на студента справляє не інформація, слово викладача, а особистість останнього. Водночас зі зміною позиції викладача змінюється статус студента в навчанні. У процесі педагогічної співтворчості студент є повноцінним суб'єктом навчання, співлектором викладача, доповідачем, опонентом у суперечці, ведучим дискусії, тобто відбувається переорієнтація позицій майбутнього спеціаліста з «учнівства» на «партнерство».

Реалізації зазначеного підходу сприяло виконання студентами творчих проектів, якими закінчувалося вивчення спецкурсу. В процесі виконання проектів у майбутніх учителів трудового навчання поглиблюються, розширюються, систематизуються проектно-технологічні знання і вміння, виховуються необхідні проектно-технологічні якості. Вони опановують методикою виконання творчих проектів і навчання учнів творчої проектною діяльністю [2].

У процесі визначення основних напрямів творчої проектною діяльності студентів ми враховували:

- спеціальності й спеціалізації, за якими навчаються студенти;
- дисципліни, які вони вивчають;
- теми курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт;
- інтереси й можливості студентів;
- матеріально-технічні можливості;
- професійно-педагогічну спрямованість проектів на школу.

За основні напрямки творчої проектною діяльності студентів ми вибрали наступні: техніка; електротехніка й радіотехніка; обробка конструкційних матеріалів; декоративно-ужиткове мистецтво; конструювання й моделювання одягу; кулінарія; економіка; послуги.

Такий підхід дозволив нам значно підвищити рівень сформованості технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання за рахунок індивідуалізації навчально-трудою діяльності, що здійснювалася як при вивченні теоретичної частини спецкурсу, так і в процесі виконання творчих проектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лола В. Г. Технологічна культура вчителя трудового навчання. Методичні рекомендації. — Запоріжжя: ЗОШПО, 2005. — 48 с.
2. Галустов Р. А., Зубов Н. И. Творческие проекты студентов ТЭФ. — Брянск: Изд-во БГПУ, 1999. — 152 с.

Олег ТОПУЗОВ

ТИПИ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті висвітлено педагогічний досвід з проблемного навчання, в основу якого покладено типи проблемних ситуацій на уроках географії. Розкрито особливості методики навчання географії в умовах постановки та вирішення проблемної ситуації, створення методичної системи. З'ясовано, що застосування пропонує типів проблемних ситуацій досягається за допомогою проблемних методів навчання.

Пошук закономірностей навчального процесу в загальноосвітніх школах України дозволить забезпечувати розвиток творчих здібностей школярів та формування їх пізнавальної самостійної діяльності не тільки в дидактиці, а й в методиці географії. Самостійне пізнання дійсності особистістю шляхом активної розумової діяльності можливе лише під час вирішення проблеми, в основу якої покладено діалектичне протиріччя. А тому поняття «проблема» і «проблемна ситуація» стали однією з важливих категорій методики навчання географії.